

Vabariigi Valitsuse 11. veebruari 2005. a määruse nr 29 „Rahvaraamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu jaotamise määrad, tasu arvutamise ja väljamaksmise alused ning kord“ muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse 11. veebruari 2005. a määrus nr 29 “Rahvaraamatukogudest teose laenutamise eest autorile makstava tasu jaotamise määrad, tasu arvutamise ja väljamaksmise alused ning kord” (edaspidi *määrus*) on kehtestatud autoriõiguse seaduse (edaspidi *AutÕS*) § 13³ lõike 6 alusel.

Tasude väljamaksmisega tegeleb Sihtasutus Autorihüvitusfond (edaspidi ka *AHF*), mille asutajateks on mittetulundusühingud Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjastuste Liit ja Eesti Kujundusgraafikute Liit.

Kultuuriministeerium on eraldanud AHF-ile igal aastal riigieelarvelisi vahendeid tasude maksmiseks. 2023. aastal jaotati laenutushüvitisteks 500 000 eurot. Helisalvestiste ja videote laenutuste eest eraldati vastavatele kollektiivse esindamise organisatsioonidele kokku 4889,40 eurot. Raamatute laenutuste eest jaotati 1675 autori ja autoriõiguste omaja vahel 495 110,60 eurot.

2024. aastal oli laenutushüvitise eelarve 1 435 181 eurot. Helisalvestiste ja videote laenutuste eest eraldati vastavatele kollektiivse esindamise organisatsioonidele kokku 12 972 eurot. Raamatute laenutuste eest jaotati 1768 autori ja autoriõiguste omaja vahel 1 422 209 eurot¹.

Määruse kohaselt jaguneb eelarveaastaks trükiste laenutamise eest tasu maksmiseks eraldatud riigieelarveliste vahendite kogusumma autorite vahel järgmiselt:

- 1) 59% originaalkeelse teose originaalteksti autoritele;
- 2) 1% tõlgitud teose originaalteksti autoritele;
- 3) 30% tõlke autoritele;
- 4) 10% kunstilise vormi autoritele.

Eelnõuga muudetakse teose kujunduse autorile (kujundajale) makstava tasu osakaalu. Teose kujunduse autor (kujundaja) ja illustraator on teose kunstilise vormi autorid. Muudatusega sätestatakse määruhes, et teose kujunduse autorile (kujundajale) määratakse edaspidi tasu 1/3 teose kunstilise vormi autori tasust. Antud ettepaneku määruse muutmiseks tegi Eesti Kujundusgraafikute Liit².

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kultuuriministeeriumi kunstide osakonna kirjandusnõunik Asta Trummel (asta.trummel@kul.ee; 628 2223), kultuuriväärtuste osakonna raamatukogunõunik Ülle Talihärm (ulle.taliharm@kul.ee, 628 2244) ning õigus- ja haldusosakonna õigusnõunik Siiri Pelisaar (siiri.pelisaar@kul.ee; 628 2225).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse § 3 lõike 4 kohaselt teose koostajale või järel- või eessõna autorile määratakse tasu

¹ <https://ahf.ee/teated/>

² www.ekgl.ee. Põhikirja kohaselt on Eesti Kujundusgraafikute Liit (EKGL) professionaalseid kujundusgraafikuid ühendav poliitiliselt sõltumatu loominguline liit. EKGL on asutatud 1993. aastal Eesti Kunstnike Liidu Tarbograafika sektori, Raamatugraafika sektori ja Plakatisektsiooni õigusjärglasena ning on iseseisva mittetulundusühinguna Eesti Kunstnike Liidu liikmesorganisatsioon. Täna on liikmeteks 115 professionaalset loovisikut, kes tegelevad kas ühes või mitmes kujundusgraafika valdkonnas, nagu raamatukujundus, illustratsioon, koomiks, plakat, graafiline disain, kirjagraafika, kalligraafia, supergraafika, infograafika jne.

suurusega 1/3 originaalkeelse teose originaalteksti autorile määratud tasust. Sama loogika võetakse kasutusele teose kujunduse autorile (kujundajale) tasu määramisel.

Eelnõuga lisatakse tasu jaotamise määrasid reguleerivasse sättesse (§ 3) uus lõige (2¹), mille kohaselt teose kujunduse autorile (kujundajale) määratakse tasu suurusega 1/3 kunstilise vormi autorile määratud tasust.

See muudatus väärtustaks ja tõstaks rohkem esile illustraatorite originaalloomingu panust.

3. Eelnõu terminoloogia ja vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus ei ole kasutusele võetud uusi termineid. Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele.

4. Määruse mõjud

Määrusega muudetakse teose kujunduse autorile makstava tasu määra, mis on edaspidi 1/3 kunstilise vormi autorile määratud tasust. Seega edaspidi kujundaja tasu määr võrreldes teise kunstilise vormi autori ehk illustraatoriga väheneb. Kui teosel on nii kujundaja kui ka illustraator, siis kujundaja saab 1/3 kunstilise vormi tasust. Kui teosel on üksnes kujundaja (illustatsioonid puuduvad), saab ka sellisel juhul kujundaja 1/3 kunstilise vormi autori tasust.

Kuigi raamatute puhul ei ole (kaane)kujundus vähetähtis, on väga oluline väärtustada illustraatoreid, kelle panus raamatute, eriti aga lasteraamatute sisusse on väga oluline. Pildid teksti kõrval jutustavad samuti lugu, tehes nähtavaks ja kirjeldades sündmuste tegevuspaika, iseloomustades tegelaskujusid ning seovad raamatu üheks tervikuks. Lasteraamatust loetu saab nähtavaks ja jääb meelde just seda illustreerinud kunstniku silmade kaudu.

Nii nagu head teksti lugedes paraneb lapse õigekiri, laieneb sõnavara, areneb stiilitunnetus ning väljendusoskus, toimib hea illustratsiooni vaatamine varjatud kunstiharidusena, arendades visuaalset kirjaoskust (sealhulgas värvi- ja kompositsioonitaju) ning kasvatades ilumeelt ning head maitset.

Sihtasutus Autorihüvitusfond kui tasu arvutaja ja väljamaksja on antud muudatuse rakendamise arvestanud.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulusid riigieelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras ning antud muudatust rakendatakse käesoleval aastal eelmise kalendriaasta trükiste laenutamise eest tasu arvutamisel ja väljamaksmisel.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Sihtasutusele Autorihüvitusfond ja mittetulundusühingutele Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjastuste Liit ning Eesti Kujundusgraafikute Liit.

Justiitsministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta. Eesti Kirjastuste Liit kooskõlastas eelnõu.

Sihtasutus Autorihüvitusfond, Eesti Kirjanike Liit ja Eesti Kujundusgraafikute Liit tegid eelnõule märkusi, mis on välja toodud seletuskirjale lisatud tabelis.